

Perede tugikodu teenuse kontseptsioon

Lühikokkuvõte

Laste heaolu valdkonnas ei ole täna tõhusat meetet riskiperede toetamiseks ja jälgimiseks selliselt, et oleks võimalik tagada pere toimetulek lastega, nii et laste heaolu oleks algusest peale tagatud või vajadusel laste õigeaegne perest eraldamine. Kuigi ka väikelapsed jõuavad turvakodu teenusele ja vahel ka korduvalt, eraldatakse lapsed perest pigem hilisemas vanuses, kui pikemat aega on juba kestnud lapsi kahjustav olukord. Varasemaks märkamiseks ja kiiremaks reageerimiseks planeeritakse luua „perede tugikodu teenus“, kus vanemad koos lastega elavad ajutiselt kontrollitud keskkonnas juhendamise ja järelevalvega.

Planeeritaval teenusel on 2 peamist eesmärki:

- Toetada ja juhendada riskiperesid lapse eest hoolitsemisel, arendada vanemlikke oskusi selliselt, et lapsed saaksid kasvada koos oma bioloogiliste vanematega ja neid ei peaks perest eraldama.
- Kui pere ei suuda lapse eest piisavalt hästi hoolitseda, et oleks tagatud lapse heaolu, areng ja õigused, siis teha õigeaegselt lapse huvidest lähtuv otsus lapse perest eraldamiseks, et vältida lapse kahjustamist pika aja vältel.

Teenuse piloteerimise eesmärgiks on katsetada teenusmudeli rakendatavust Tallinnas, selle sobivust sihtgrupi perede toetamiseks, samuti testida sobivaid töömeetodeid ja -vahendeid perede toetamiseks ja pere toimetuleku ning ressursside hindamiseks.

Taustainfo ja vajaduse kirjeldus

2023. aastal viibis väikelaste turvakodus 27 last vanuses 0-3. 2023. aastal turvakodus viibinud laste keskmine teenusel viibimise periood oli 63,7 päeva. Näha on aja jooksul märgatavat turvakodus viibimise aja lühenemist – 2023. a II poolaastal saabunud laste puhul oli keskmine teenusel viibimise periood 16,78 päeva.

2024. aasta I poolaastal on turvakoduteenusel olnud 24 last. 5 last on olnud alla aasta vanused, 10 last vanuses 1-3 aastat, 8 last vanuses 4-8 aastat. Keskmine teenusel viibimise periood on olnud 23 päeva.

1.01.23-30.06.24 jõudis väikelaste turvakodusse 14 last, kelle jaoks see oli juba mitmes kord. Valdavalt on põhjuseks olnud vanemate alko- või narkosõltuvus. Neil juhtudel on laps esmakordsel turvakodusse sattumisel läinud tagasi koju vanemate juurde, aga mõne aja pärast sattunud uuesti turvakodusse vanemate ebapiisava hoolitsuse tõttu. On olukordi, kus ka pärast mitmendat turvakodusse sattumist läheb laps tagasi koju vanemate juurde. Sellistel puhkudel, kui on korduvalt näha, et vanemad jätavad lapse hooletusse, tuleb lapse heaolu huvides rakendada tõhusamat teenust, mis võimaldaks veenduda, kas vanemad on suutelised lapse eest hoolitsema või mitte.

Väikelapse arengu jaoks on esimesed eluaastad kriitilise tähtsusega. Kuigi turvakodusse jõuab tihti ka väikelapsi, eraldatakse lapsed perest (piiratakse vanemate hoolitusõigust) tavaliselt siiski oluliselt hiljem, pärast aastaid kestnud probleeme. Aastatel 2023-2024 Tallinnas asendushooldusteenusele suunatud lastest umbes 75% olid vanuses 10 aastat või vanemad¹. Tavaliselt on selleks ajaks pere olnud juba pikemat aega lastekaitse vaateväljas. Kui laps on elanud aastaid keskkonnas, kus leiab aset füüsiline või vaimne väärkohtlemine või ei ole tagatud lapsele vajalikud tingimused, siis on juba raske heastada emotsionaalset, sotsiaalset, arengulist kahju, mille on lapsele tekitanud selline kodune keskkond, kus vanemad ei ole suutnud lapse heaolu ja õiguseid tagada. Oluline on juba väikelapse- või eelkoolieas

¹ Siin ei sisaldu need lapsed, kes on lapsendatud või füüsilise isiku eestkostele antud (tihti vanavanematele). Eestkoste seatakse ja lapsendatakse tavaliselt just väiksemate laste puhul.

probleeme märgata, analüüsida, pakkuda perele terviklikku tuge ja vajadusel teha põhjendatud otsus lapse vanematest eraldamiseks, kui see on vajalik tema heaolu, õiguste ja arengu tagamiseks.

Riigi või Tallinna linna poolt on olemas mitmeid teenuseid, mis toetavad vanemlike oskuseid ja pere toimetulekut – vanemahariduse koolitused, psühholoogiline nõustamine ja pereteraapia, sõltuvusravi ja -nõustamine, toetav pereteenus jne. Lastel on võimalik saada psühholoogilist nõustamist ja muud vaimse tervise tuge, õpiabi, vabatahtliku tugiisiku teenust, rehabilitatsiooniteenuseid jm. Keerulise käitumisega teismelistele on Tallinnas sotsiaalprogramm ning noorte arenguprogramm (viimasesse on kaasatud ka noore pereliikmed), riiklikul tasandil mitmedimensiooniline pereteraapia jm. Siiski põhineb enamik teenuseid lühikestel kohtumistel lapse/pere ja teenuseosutaja vahel, mis ei anna perest piisavalt põhjalikku ülevaadet.

Tallinna Perekeskus pakub toetavat pereteenust peredele, kus on tekkinud raskused laste kasvatamisega. Perega töötab kaheliikmeline abistajate meeskond, kuhu kuuluvad sotsiaaltöötaja ja peretöötaja. Peretöötajad kohtuvad oma klientidega perekeskuses, külastavad neid nende kodudes, ning vajaduse korral saadavad ja aitavad asjaajamistel ametiasutustes. Koostöö pikkus oleneb pere vajadusest, keskmiselt töötatakse ühe perega 1 aasta vältel. Teenuse raames nõustatakse peresid:

- hügieeni-, toitumise-, eelarve- ja majapidamisküsimustes;
- laste kasvatamiseks ja hooldamiseks vajalike tingimuste loomisel;
- motiveerimiseks ja toimetulekuoskuste omandamiseks;
- sotsiaalse võrgustiku taastamiseks või loomiseks;
- muude praktiliste probleemide lahendamiseks.

Töö perega toimub tavaliselt tööpäeviti päevasel ajal vähemalt üks kord nädalas, üks-kaks tundi korraga. 2024. a aprillist juunini osutati toetavat pereteenust 84 perele. Aastas saab teenust umbes 130 peret.

Alati ei ole aga ka selline sekkumine piisav. Eriti imikute ja väikelaste puhul on väga oluline, et pidevalt oleks nende heaolu ja turvalisus tagatud, mida aga mõnetunnise suhtluse puhul nädalas ei ole võimalik kindlustada. Väikelaps vajab pidevat täiskasvanu juuresolekut, hoolitsust, tähelepanu ja hellust, et tema arengulised vajadused oleksid rahuldatud. Koos vanemaga järelevalve all viibimine võimaldab jälgida, et laps saaks oma vajadustele vastavat hoolt ning läheduse ja hoolitsuse puudumisest ei tekiks kiindumushäiret või muid vaimse ja füüsilise tervise kahjustusi. Kui laps vanemast eraldatakse ja ta viibib turvakodus üksi, ei ole võimalik selgusele jõuda, mil määral vanem on sobilik oma lapse eest hoolitsema ning kas on turvaline last vanema juurde tagasi anda. Külastused annavad küll mingil määral infot, aga mitte piisavalt, sest on lühiajalised. Tegelik vanema võimekus avaldub siis, kui ta on ööpäevaringselt lapsevanema rollis ning lapse eest vastutav.

Seega olemasolevad teenused ei võimalda keskenduda põhjalikult sellele, milline on vanema(te) ja lapse/laste vaheline suhe ning kuidas vanem laste eest hoolitseb igapäevaelus. Samas vaid pidevalt pere kõrval olles on võimalik märgata konkreetseid puudujääke, vanemat juhendada, temaga koos arutada ja analüüsida suhtlust lapsega, õpetada lapse vajadusi märkama ja neile reageerima ning vajadusel võtta vastu põhjendatud otsus, kas vanem on suuteline laste heaolu tagama või mitte.

Planeeritava perede tugikodu teenuse raames elab lapsevanemana raskustesse sattunud ema/isa koos lapsega/lastega teatud aja jooksul tugikodus, kus peret jälgitakse ja vanemaid juhendatakse. Kaasatud on vajalike spetsialistide meeskond, kes oskavad teha tähelepanekuid vanema/lapse suhte, vanemlike oskuste jms osas ning vanemat vastavalt toetada ja pakkuda arenguvõimalusi. Selline kompleksteenustus võimaldab jälgida ja märgata lapsevanema võimekust ja oskuseid, märgata puudujääke ning kohe toetada ja juhendada vanemat lapsega tegelemises. Lapsele on parim variant kasvada koos oma vanematega,

seetõttu on teenuse esmane eesmärk vanemaid õpetada, toetada, juhendada, et nad suudaksid ise oma lapsi piisavalt hästi kasvatada.

Välispraktikate kogemused ja õppetunnid

Sarnast teenust rakendatakse nt Skandinaavia riikides. 2024. aastal tutvusid Tallinna Lastekodu ja Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti esindajad mitme sarnase teenuse osutajaga Rootsis ja Soomes. Teenustel on palju ühist, aga igal teenuseosutajal on ka teatud eripärasid. Oluliste sõlmkohtadena teenuse korralduses saab välja tuua järgmised teemad:

- Läbivad põhimõtted:
 - o Teenuse keskmes on alati laps, tema huvid ja õigused. Kõik otsused, tegevused, toimingud, perega tehtav töö peab olema lapsest/lastest lähtuv.
 - o Teenuse jooksul vastutab lapse eest lapsevanem. Teenuseosutaja ei võta üle lapsevanema rolli. Lapsehoidu võidakse mõnel juhul pakkuda ainult siis, kui teenuse raames toimub vanema jaoks kohustuslik kohtumine ja tal ei ole sel ajal võimalik last valvata.
 - o Koostöös perega on olulisel kohal usaldus, ausus ja austus. Perele antakse ausalt infot, mis on teenuse põhjused, eesmärgid, tegevused. Pere privaatsust austatakse. Teenuse toimimise ja õnnestumise eelduseks on usaldusliku koostöösuhte saavutamine perega, sellesse panustatakse teadlikult teenuse alguses.
- Lastekaitseüsteemi poolt nähakse teenust tihti viimase võimalusena enne laste perest eraldamist. Enne sellele teenusele jõudmist on laste ja perega tehtud pikalt tööd ning rakendatud teisi teenuseid, mis ei ole soovitud tulemust andnud. „Tugikodu“ teenusele jõuavad pered tihti teadmisega, et see on nende ainuke võimalus vältida laste perest eraldamist. Sellises olukorras on peres probleemid juba sügavad ja pikaajalised ning on üsna raske saavutada positiivseid tulemusi, teenuse aeg kujuneb väga pikaks ning sageli on tulemuseks siiski otsus, et laps(ed) tuleb perest eraldada (tihti suunaja pigem otsibki kinnitust sellele, et lapsed tuleb perest eraldada). Teenuseosutajad näevad, et selline teenus võiks olla pigem üks esimesi, mis perele pakutakse, kuna siis on intensiivse tööga võimalik saavutada olulisi püsivaid muutusi ning seda, et lapsi ei peaks eraldama. Seega praktikud pigem ei soovita mõtestada ja kasutada seda teenust „viimase võimalusena“ ega eraldamise tõendamiseks, vaid siis kui on potentsiaali ja usk, et pere on suuteline arenema sedavõrd, et lapsed saavad oma vanemate juures kasvada.
- Perede elukorraldus teenusel:
 - o Mõne teenuseosutaja juures jätkavad pered teenusel olles samasugust elurütmi, käies jätkuvalt tööl, lapsed lasteaias või koolis. Eesmärk on säilitada vastutustunne oma elukorralduse ja toimetuleku eest, täita aeg sisuka ja mõtestatud tegevusega ning mitte tekitada raskusi pärast teenuse lõppu tavaellu taasintegreerumisel. Mõnel pool peavad pered tööl käimisest ajutiselt eemale jääma, mille eest saavad nad töövõimetuslehega sarnase tõendi ning vastava hüvitise riigilt või omavalitsuselt. Sel juhul pakutakse perele päeva jooksul arendavaid tegevusi, nii grupiviisiliselt kui individuaalselt – koolitused ja infotunnid, teraapiad, kogemusgrupid jne. Mõnel pool on reegel, et perel peab olema oma kodu (teenusele ei võeta peret, kel seda ei ole), ja nt haiguse ajal on kohustus koju minna. Mõnel pool käib pere aeg-ajalt kodus (nt teenuse algfaasis elatakse pidevalt kohapeal, mõne aja pärast käiakse nädalavahetustel kodus vastavalt pere edusammudele).
 - o Lapsed jätkavad teenusel olles koolis käimist. Vastavalt pere elukohale ja teenuse osutamise kohale käiakse kas oma senises koolis või lähedalasuvas koolis, mõnel teenuseosutajal on oma kool. Eelkooliealised lapsed võivad käia lasteaias või mitte, sõltuvalt sellest, kas vanem töötab ja millised on võimalused lasteaiaks.
 - o Perede eluruumid teenusel võivad olla korraldatud erinevalt. Mõnel pool elavad pered mitmekesi ühes majas, kus igal perel on eraldi magamistuba, aga ühine

köök, pesuruumid ja elutuba. Teise variandina võib olla ühes suures hoones eraldi väiksed korterid peredele, aga on ka ühine söögiroom samas majas (kus pakutakse teatud söögikordi) ja ühine vaba aja ruum, kus pered võivad aega veeta soovi korral. Võimalik on ka nt, et igal perel on oma väike maja, mis asuvad ühises kompleksis ühise õuealaga; samas kompleksis eraldi hoones on administratsiooni ruumid. Perel peavad olema igapäevaeluks vajalikud võimalused (söögitegemine, pesemine jne), samas piisab elementaarsest esmavajalikkusest. Oluline on siiski arvestada konkreetse kultuuriruumiga ja inimeste privaatsusharjumustega perede elukorralduse sisseseadmisel. Kui ruumiline elukorraldus iseenesest tekitab juba perele stressi, võib olla raskem teha sisulist tööd ja edu saavutada.

- Teenuse pikkus on varieeruv. Tavaliselt ollakse vähemalt 3 kuud, spetsialistid peavad minimaalseks 6 kuud, mõnede perede puhul peetakse vajalikuks pikemat teenust olekut (nt 9 kuud).
- Teenusele võivad tulla pered lastega vanuses 0-8. Mõni teenuseosutaja näeb, et kõige sobivam ja tulemuslikum on töö peredega, kus on väikelapsed. Samas leitakse, et kui töötada põhilikult pere tugevustega ja usalduslike suhetega, siis ei ole oluline, mis vanuses lapsed peres on.
- Pärast teenuse lõppu peaks olema sujuv üleminek. Tavaliselt jätkab perega tööd sotsiaaltöötaja vms, kes külastab peret aeg-ajalt tema kodus. Hea näide on, et „tugikodu“ töötajad külastavad veel peret mõned korrad pärast teenuse lõppu pere kodus, tehakse koostööd ja toimub infovahetus uue sotsiaaltöötajaga.
- Oluline on läheneda peredele süsteemselt ja teha tööd kindla(te) metoodika(te) alusel. Näiteks on kasulikeks töövahenditeks peredega töötavatele spetsialistidele:
 - o Süsteemne lähenemine (Systemic Practice Model) – rõhuasetus on suhetel pereliikmete vahel ja laiemas ringis, samuti suhetel spetsialisti(de) ja pere vahel. Ühe perega töötab konkreetne väike spetsialistide meeskond.
 - o MIM (Marshak Interaction Method) – filmitakse pere igapäevaelu tegevusi koos lastega (etteantud ülesannete raames) ja analüüsitakse neid koos vanematega, juhitakse tähelepanu lapse vajaduste märkamistele, vanemlike oskuste parandamist vajavatele kohtadele, juhendatakse.
 - o VIG (Video Interaction Guidance) – filmitakse lühikesi vanema-lapse suhtlemise olukordi, juhitakse vanema tähelepanu positiivsetele aspektidele vanema käitumises, selgitatakse, mida vanem on õigesti teinud, tunnustatakse ja julgustatakse.
 - o Theraplay – mänguteraapia vorm lapse ja vanema/hooldaja suhte tugevdamiseks.
 - o Motiveeriv intervjuerimine – nõustamismeetod, mis suurendab inimese sisemist motivatsiooni muutuste ettevõtmiseks.
 - o Teadvustatakse kiindumussuhte olulisust lapse arengus, samuti vanemate käitumise taustana nende enda kogemusi ja väljakujunenud kiindumussuhet (kasutusel on Adult Attachment Interview)
 - o Muud metoodikad, mida spetsialistid on kvalifitseeritud kasutama (läbitud vastavad koolitused, vajadusel omandatud litsentsid vms) ja mille kasutamine on kokku lepitud (WMCI (Working Model of the Child Interview), vanemluskoolitus „Imelised aastad“, dialektiline käitumisteraapia, mentaliseerimise tehnika, erinevad kaardid, kogemusnõustamine jms). Kaasatakse ka spetsialiste väljastpoolt (nt terapeudid, psühholoogid, psühhiaatrid), et pere saaks jätkata nt teraapiaga ka pärast „tugikodu“ teenuse lõppu ja ei oleks seotud ainult sealse spetsialistiga.
- Teenusele tuleb võtta just need pered, kellel sellest kasu võiks olla. Teatud probleemide puhul ei saa sellist teenust rakendada. See ei ole nt sobiv, kui peres on akuutsed vaimse tervise probleemid või tõsine sõltuvus, mis vajab pigem tugevat ja statsionaarset ravi. Eriti algses piloteerimise faasis tasub sihtgrupp täpsemalt määratleda.

Tallinnas teenuse käivitamisel saab arvesse võtta välisriikide kogemusi ja luua teenuse tingimused vastavalt meie praegustele vajadustele ja võimalustele.

Planeeritava teenuse sihtgrupp

Oluline on, et teenusele jõuaksid pered, keda on võimalik juhendamisega suunata selliselt, et nad arendaksid end lapsevanemana ja õpiks vanemlike oskuseid, kuidas märgata laste vajadusi, lapsi mõista, toetada, arendada ning pakkuda neile turvatunnet ja lähedust. Teenusest on abi peredele, kellel on potentsiaali ja motivatsiooni oma lapsi ise kasvatada, kuid puudu on teadlikkusest, oskustest, harjumustest, mida saaks arendada asjatundlikku intensiivse nõustamisega. Seega on teenuse sihtgrupiks pered, kus probleemid on alles algjärgus, mitte pikka aega süvenenud ja kuhjunud ning kus kasvavad pigem väikelapsed. Näiteks sobib teenus järgmistele peredele:

- keskmisest madalama vaimse võimekusega vanemad, kes vajavad juhendamist lapse eest hoolitsemisel ning jälgimist ja hindamist, kas nad tulevad vanema rolliga toime;
- vanemad, kel on olnud probleeme sõltuvusetega, riskikäitumisega vms, kuid soovivad oma eluviisi muuta ning laste eest hoolitseda; kes ei vaja sõltuvusravi vastavas asutuses, vaid piisab nt tugigrupist, kus saab käia ka pere tugikodu teenusel olles;
- vanemad, kelle enda lapsepõlves on olnud puudus vanemlikust hoolitsusest ning kel seetõttu (ja võibolla ka kogetud traumade tõttu) on puudulikud oskused ja harjumused vanema rolli mõistmiseks ja täitmiseks;
- väga noored vanemad, kellel on puudulik või puuduv tugivõrgustik, st puuduvad valmisolek, oskused ja tugi lapsega toimetulekuks.

Olles pidevas või sagedases kontaktis perega ning nähes neid igapäevategevustes, on võimalik jõuda otsusele, kas vanemad suudavad lapse heaolu tagada ka pärast teenuse lõppemist. Kui lapse vanem(ad) ka sellise igakülgse toetatud teenuse abil siiski ei suuda lapse eest hoolitseda, siis on spetsialistidel õigus ja kohustus teha kohtule ettepanek lapse perest eraldamiseks ning leida lapsele teine elukorraldus, kus tema heaolu ja areng oleks tagatud (asendushooldus, eestkostes, lapsendamise). Teenuse käigus kogutud põhjalik informatsioon annab sel juhul ka kohtule olukorrast selge ülevaate ning lihtsustab kaaluka otsuse tegemist.

Teenus on vabatahtlik. Kui vanem teenusele tulema ei nõustu, on laps vajadusel laste turvakodus. Juba vanema nõustumine või mittenõustumine teenusega on üheks näitajaks, kas vanemal on tegelik soov lapsevanemaks olla ja oma lapse eest hoolitseda.

Teenuse kirjeldus

Teenuse õiguslik alus	Linnavolikogu õigusaktid: Tallinna Linnavolikogu 07.10.2021 määrus nr 25 "Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord" § 4, 6 Linnavalitsuse õigusaktid: Tallinna Linnavalitsuse 17.12.2024 määrus nr 41 "Tallinna Lastekodu põhimäärus" § 3 lg 3
Teenuse kirjeldus	Teenuse eesmärk on turvalises keskkonnas tugevdada vanema ja lapse vahelist suhtlust, vanemlust ja pere ressursse ning igapäevaeluga toimetulekut, et ennetada lapse eraldamist oma perekonnast. Samuti on teenuse eesmärk anda hinnang pere toimetulekule lapse arenguvajaduste eest hoolitsemisel. Tugikodu teenus on ööpäevaringne teenus. Teenus sisaldab nõustamist, tuge ja juhendamist vanemlike kohustustega toimetulemisel ja vanemlike oskuste arendamist ning psühholoogilist tuge nii vanematele kui lastele, mis toetab nende psüühilist tasakaalu ja tegevusvõime taastamist igapäevaelus. Teenusel jälgitakse teenusele suunatud peredes vanema ja lapse vahelist suhet. Keskse kohal on lahenduskeskne lähenemine ja uskumus, et iga

üksikisik ja perekond suudab luua muutusi, kui neile selleks tingimused luua. Sekkumine keskendub kaitseteguritele, pere toetamisel on kesksel kohal oskuste õpe, igapäevarutiinide ja toimetulekustrateegiade loomine, nt eneseregulatsioonioskused.

Teenuse kestus on minimaalselt kolm kuud. Vajadusel pikendatakse teenust kokkuleppel pere ja pere teenusele suunanud teenusekasutaja rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse kohaliku omavalitsuse üksusega (edaspidi: KOV) kuni kuue kuuni.

Tegevused teenusel

1. Sisseelamisperiood - eesmärgiks on eelkõige pere kohanemine ning pereliikmetega kontakti loomine (esimesed kaks nädalat):
 - perele luuakse turvaline ja hooliv keskkond (sh igapäevase toitlustamise tagamine, et pere saaks keskenduda eelkõige uue olukorraga harjumisele);
 - perele säilitatakse võimalikult tavapärane elurütm (jätkuvad pere tavapärase tegevused nagu töö ja lasteaia käimine);
 - pereliikmetele tutvustatakse eakohasel viisil nende õiguseid ja kohustusi teenusel;
 - töötajad õpivad peret ja pereliikmeid tundma ning töötavad usaldusliku kontakti loomise nimel kasutades selleks ühiseid igapäevaseid tegevusi, mängu ja vestlusi;
 - sisseelamisperioodi lõpus toimub võrgustikukohtumine (pere, KOV, teenuseosutaja, vajadusel muud võrgustikuliikmed), kus täpsustatakse teenuse eesmärgid ja koostatakse tegevusplaan lähtudes eelkõige lapse/laste vajadustest. Koos võrgustikuga hinnatakse riske lapse heaolule ja turvalisusele ning sellest tulenevalt määratletakse prioriteedid. Tegevusplaan sisaldab pere enda võetud eesmärgi, milliseid oskusi harjutada (nt päevarutiini loomine lapsele).
2. Pere juhendamine (kolmandast nädalast kuni teenuse lõpuni - 3 kuud, vajadusel kuni 6 kuud, paralleelselt pere hindamisega):
 - tegevused toimuvad lähtuvalt koos kokku lepitud tegevusplaanist, peret toetatakse ja motiveeritakse tegevusplaanis kokku lepitud tegevuste elluviimisel;
 - perele tagatakse toetav, struktureeritud, etteaimatav ja hooliv keskkond, mis julgustab vanemaid tegema positiivseid valikuid, vanemaid juhendatakse piiride seadmisel;
 - pere autonoomiat toetatakse niipalju kui võimalik keskendudes kogu pere teadmiste, oskuste ja pädevuste (teadmiste ja oskuste kasutamine praktikas) omandamisele;
 - vanemaid juhendatakse ja toetatakse vanemlike oskuste õppimisel ja harjutamisel keskendudes perekondliku suhtluse tugevdamisele. Vanematele pakutakse juhendamist ja tuge järgmistes valdkondades:
 - toetus, nõustamine ja juhendamine keskendudes kontaktile, usaldust suurendavale suhtlusele, kiindumuse ning vanema ja lapse vahelise suhte toetamisele;
 - juhendamine ja praktiline tugi igapäevaelus, keskendudes perele ja lastele ööpäevarütmide loomisele, struktuurile ja igapäevastele tegevustele;
 - tugi, nõu ja abi perele laste tervisega seotud küsimustes, sh arsti- ja hambaarstivisiitide jms planeerimisel;
 - toetus, nõustamine ja abi vaba aja tegevustes lastele ja/või kogu perele.

	○ tugi, nõu ja abi majapidamise korraldamisel, keskendudes hügieenile, koristamisele ja pesupesemisele, pere eelarve planeerimisele ja söögitegemisele; ○ toetus ja juhendamine kontakti ja koostöö (taas)loomiseks ja hoidmiseks pere võrgustikuga ja asjakohaste asutustega (tervishoid, lasteaed jm). • vanemate tegevusi vaadeldakse ning seejärel analüüsitakse koos vanematega tema võimet reageerida lapse arenguvajadustele; • vanematel aidatakse märgata nii nende olemasolevaid ressursse kui ka asjaolusid, mis võisid kaasa aidata ebasobivate mustrite loomisele, ning antakse tagasisidet lapse reaalsuskogemuses toimuvast. Kuulates ja väärtustades iga vanemat kui indiviidi, aidatakse neil oma potentsiaali ära tunda; • vanematele pakutakse julgustust, tunnet, et neid kuulatakse ja et neid võetakse tõsiselt ning praktilist tuge; • vanemaid õpetatakse hoolitsema ka iseenda eest, et nad oleksid suutelised hoolitsema lapse eest; • vajadusel suunatakse pere või pereliige täiendavalt teisele sobivale teenustele (koostöös KOViga); • 1,5 kuu möödudes toimub vahehindamine võrgustikukohtumisel, vajadusel täiendatakse tegevusplaani; • kolme kuu möödudes hinnatakse teenuse tulemusi võrgustikukohtumisel, tehakse otsus teenuse lõpetamise või jätkamise osas. Teenuse jätkumisel lepitakse kokku teenuse kestvuses (kokku üldjuhul kuni 6 kuud) ning edasises tegevusplaanis. 3. Pere hindamine (kolmandast nädalast kuni teenuse lõpuni - 3 kuud, vajadusel kuni 6 kuud, paralleelselt pere juhendamisega): • teenuse käigus uuritakse vanemlikku võimekust lapse heaolu tagamisel. Hindamise keskmeks on lapse vajadused, vanemlik võimekus ning lapse ja vanema vaheline suhe. Hindamine toimub lapse heaolu kolmnurga alusel ja keskendub vanema oskusele lapse vajadustega arvestada ja neile reageerida, pöörates tähelepanu last kaitsvatele teguritele ja ohuteguritele; • uurimine põhineb vaatlustel ja uurivatel vestlustel lapse, tema perekonna ja pere võrgustikus oluliste isikutega. Teenusel viibimise ajal tehakse pidevalt interaktsioonivaatlusi, jälgides vanemate ja laste vahelist suhtlust; • töötajad veedavad lapsega ka individuaalselt aega, et luua kontakti ning lastega viiakse läbi vaatlusi ja vestlusi lähtuvalt nende vajadustest, huvidest, vanusest ja küpsusest; • hindamisprotsessi kaasatakse aktiivselt vanemad, et suunata neid läbi mõtlema oma olukorda ja seda, mis nende igapäevaelus teisiti peaks olema; • hindamise tulemusena kirjeldatakse lapse arenguvajadused, vanemlik võimekus ning ka pere keskkonnaga ja perevõrgustikuga seotud ressursid. Kaitse- ja riskitegurite analüüs sisaldab: ○ ettevalmistus ehk mustrite kaardistamine; ○ lapse arengut ja tervist mõjutavate riskuste hindamine; ○ lapse võimalikud väljavaated tulevikuks; ○ tulemusliku sekkumise võimalikud väljavaated; ○ kaitse- ja riskitegurite analüüsi kokkuvõte. 4. Teenuse lõpetamine ja jätkutugi (kuni 2 kuud): • pere hindamise kokkuvõtte ja edasiste soovitude koostamine; • tulemuste tutvustamine perele ja KOVile võrgustikukohtumisel;
--	---

	• pere nõusolekul jätkutoe kokku leppimine omandatud vanemlike pädevuste kinnistamiseks tavapärasel elukeskkonnas (kuni 6 kohtumist 2 kuu jooksul, sh pere külastamine tema elukohas); • pereliikmete toetamine juhul kui laps/lapsed siiski eraldatakse vanematest. Teenuse osutamine toimub läbivalt tihedas koostöös pere teenusele suunanud lapse heaolu spetsialistiga. Samuti tehakse koostööd teiste lapse igapäevaeluga seotud inimestega (vanavanemad, lasteaia töötajad, arstid vm). Teenusel olles tagatakse perele ajutine turvaline eluase, lastega koos tegutsemiseks ja mängimiseks sobilikud ruumid ja vahendid, sh õueala. Tugikodus tegeletakse muuhulgas lastele tervislike toitumisharjumuste tekitamisega, sh juhendamisega toiduvalmistamine on üks osa teenusest. Teenuse sisseelamisperioodil tagatakse perele vajalikud toiduained. Kogu tööprotsess perega dokumenteeritakse e-päevikus. Perega jagatakse avatult nende kohta tehtud tähelepanekuid, kuulatakse lapse ja vanema enda arvamust ja julgustatakse neid arvamust avaldama. Pere teenusele suunanud KOVile esitatakse kokkuvõtte perega tehtud tööst ning hinnang pere toimetulekule lapse kasvatamisega ning edasisele toetusvajadusele. KOV tagab perele edaspidi vajalikud toetavad teenused.
Teenuse sihtrühm	Teenuse sihtgrupp on vanemad koos oma eelkooliealiste lastega, kes vajavad turvalises keskkonnas tuge ja juhendamist oma vanemarolli täitmisel (sh vanema-lapse vahelise suhte tugevdamisel) ja vanemlike oskuste arendamisel (lapse heaolule on märgatav risk) ja kelle rahvastikuregistrisse kantud elukoht on Tallinn. Vabade kohtade olemasolul võib pakkuda teenust ka peredele, kelle rahvastikuregistrisse kantud elukoht on väljaspool Tallinna. Teenust ei osutata alko- või narkosõltuvusega või muu akuutse psüühikahäirega vanematele, kes vajavad asjakohast ravi (teenusele saab pöörduda peale võõrutusravi või psüühikahäire stabiliseerumist)
Teenuse osutamise alus	Teenust osutatakse haldustoiminguna. Teenusevajaduse hindab ja teenusele suunab pere rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse kohaliku omavalitsuse üksuse lapse heaolu spetsialist. Teenusele suunamiseks edastab lapse heaolu spetsialist teenuseosutajale esmase info. Seejärel kutsub lapse heaolu spetsialist kokku võrgustikukohtumise, kus räägitakse läbi teenusele suunamise põhjused ja eesmärgid, samuti teenuse osutamise tingimused. Peale seda toimub kohtumine perega teenuse osutamise kohas, kus pere tutvub teenuse osutamise tingimustega ja võimalustega. Pere otsustab nädala jooksul teenusele tulemise üle. Kui pere on otsustanud teenusele tulla, teeb lapse heaolu spetsialist otsuse teenusele suunamiseks (haldusakt) ja edastab selle teenuseosutajale. Teenusele tulles sõlmitakse tähtajaline kahepoolne teenuseleping (teenuseosutaja ja teenusekasutaja). Leping võidakse ennetähtaegselt lõpetada poolte kokkuleppel, teenusekasutaja algatusel või teenuseosutaja algatusel (nt kui pere ei tee koostööd ja teenuse sisuline osutamine ei ole võimalik).

	Teenuse tagatakse sihtgruppi kuuluvatele inimestele, kelle puhul teenuse vajadus on tuvastatud vastavalt ootejärjekorrale.
Teenusega kaasnevad kulud	Teenuse hinnakiri kehtestatakse Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti käskkirjaga. Teenus on perele tasuta. Teenuse hind sisaldab: • teenusega seotud personalikulu: • personali töötasud ja tööjõumaksud, • personali koolitus, supervisioon ja töötervishoid, • töökoha kulud (inventar, infotehnoloogia, sidekulud, bürootarbed); • teenusega seotud sihtühikute kulu: • teenuse kogupinna kulu – haldus ja kommunaalkulud, • teenuse pinna inventari kulu, ruumide ja õueala sisustus, • teenusekasutajate kulud: ▪ kulud toidule esimesel kahel teenusel viibimise nädalal, ▪ tegelusvahendid lastele ja täiskasvanutele, ▪ vajadusel esmased hügieenitarbed, ▪ ühiste vaba aja tegevuste kulud, sh transport, • teenuse administreerimise ja tugiteenuste kulud: • teenust administreeriva personali töötasud ja tööjõumaksud, ruumide kulu, muud majandamise kulud.
Töökorraldus	Tugikodu osutab teenust ööpäevaringselt, graafiku alusel on vahetustega tööl 2 peretoetajat iga kahe teenusekoha kohta (2 peret), kes töötavad tööpäeviti 40 tundi nädalas vastavalt perede vajadustele ajavahemikul 7.00-21.00. Peretoetajad omavad erialast kõrgharidust (sotsiaaltöö, pedagoogika, psühholoogia vms) ning teadmisi ja oskusi perede juhendamiseks ja vanemlike oskuste õpetamiseks, kriisis oleva inimese toetamiseks ja perede hindamiseks. Ühe perega tegeleb kaks peretoetajat (peamiselt perede juhendamine ning hindamine), kes planeerivad pere toimetulekut tõstvad tegevusi ning jagavad omavahel tööülesandeid. Nädalavahetustel ja tööpäeviti vahemikul 20.00-8.00 (peretoetajate töövälisel ajal) toetavad peresid 4 sotsiaaltöötajat vastavalt graafikule, et tagada peredele ööpäevaringselt vajalik abi. Sotsiaaltöötaja roll on eelkõige abistada praktilistes igapäevaküsimustes ja pakkuda emotsionaalset tuge ning vajadusel sekkuda tagamaks lapse ja teiste pereliikmete turvalisust ja heaolu. Lisaks töötab tugikodus osalise koormusega psühholoog toetamaks vanemlike oskuste õpet ning kontakti vanema ja lapse vahel. Tugikodu töötajate tööd ja teenuse osutamist korraldab ning võrgustikutööd juhib teenuse juht (vanemsotsiaaltöötaja). Teenust osutatakse pereelamus või -korteris, kus pere kasutuses on kööginurgaga elutuba, piisaval arvul magamistube ja tualettruumid, lisaks ka õueala. Ruumid on kohandatud väikelastega peredele. Ühes majas võib samaaegselt teenusel olla kuni kaks peret nende sobivusel. Teenusekasutaja korraldab teenusel oma elu töötajate juhendamisel iseseisvalt ja on kohustatud järgima teenuseosutaja poolt kehtestatud sisekorraeskirja. Teenusekasutaja tagab ise endale ja perele ülalpidamise, sh kulud toidule (v.a teenusel viibimise kaks esimest nädalat), hügieenivahenditele, riidele-jalanõudele, (huvi)haridusele ja vabale ajale, transpordile jms. Vajadusel abistab teenuseosutaja teda selleks toetuste taotlemisel.

	Teenusekasutaja jätkab oma elu võimalikult tavapärases rütmis, s.t lapsed jätkavad lasteaias (või koolis käimist), lapsevanem tööal käimist. Vajadusel abistab teenuseosutaja lapsevanemat sobiva töökoha ja lapsele lasteaia kohta leidmisel. Eesmärk on toetada ja jälgida pere toimetulekut võimalikult tavapärases olukorras, et teenuselt lahkudes ei tuleks pere argiellu suuri muutusi. Koos vanemaga teenusel oleva lapse eest vastutab tugikoduteenust kasutav vanem ise, tugikodu töötajad juhendavad ja toetavad teda selles. Muuhulgas korraldab lapsevanem lapse lasteaeda või huviringidesse viimise ja toomise, vajadusel lapsehoiu jm. Teenuseosutaja korraldab lapsehoiu ajal, mil vanem on hõivatud teenuseosutaja poolt planeeritud tegevustega (nt vanema individuaalne vestlus töötajaga). Kui teenusel olev vanem ei suuda täita oma rolli vastutava lapsevanemana (lapse hooletusse jätmise vm), võtab teenuseosutaja viivitamatult ühendust teenusekasutaja rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse KOV-iga või teavitab hädaohus olevast lapsest hädaabinumbri 112, nagu see on kirjeldatud lastekaitse seaduses. Tugikoduteenust ei osutata inimesele, kes ei nõustu või ei ole võimeline järgima sisekorra eeskirja. Tugikodus ei saa viibida inimesed, kes häirivad teisi teenusekasutajaid või on endale ja/või teistele ohtlikud (näiteks alkoholi- või narkojoobe, psühhooi vm tõsiste vaimse tervise probleemide tõttu). Kui inimese seisund seda vajab, pöördatakse abi saamiseks hädaabinumbri 112. Tugikodus olevate inimeste valduses ei tohi olla alkoholi, narkootikume, psühhotroopseid aineid (sõltuvusained), nende kasutamisega seotud vahendeid või muid elu ja tervist ohustavaid aineid või vahendeid. Teenuste osutamisest/teenuse osutamise jätkamisest keeldumist põhjendatakse inimesele arusaadaval moel ja fikseeritakse koos põhjendusega. Koostöös KOV-iga korraldatakse inimese jõudmine talle sobivasse turvalisse keskkonda/teenusele ja tagatakse laste turvalisus.
Koostöö teiste asutustega	Teenust kasutavale inimesele võib samaaegselt osutada ka muid tema toimetulekut toetavaid ja parandavaid kohaliku omavalitsuse või riiklike teenuseid. Vajadusel aitab tugikodu koostöös teenusekasutaja rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse kohaliku omavalitsuse üksusega korraldada perele vajalikud muud teenused. Vajadusel korraldatakse koostöös KOV-iga perele täiendav psühholoogiline vm nõustamine või kaasatakse pere toimetuleku hindamisse teisi spetsialiste (nt psühhiaater). Teenuseosutaja teeb teenusekasutaja või tema laste huvides koostööd teiste organisatsioonidega ja motiveerib teenusekasutajat koostööd tegema. Teenuseosutaja teeb koostööd teiste sarnaste teenuste pakkujatega Eestis ja välismaal kogemuste ja parimate praktikate vahetamiseks.
Teenuse oodatav tulemus	Teenuse kasutamise tulemusena on tagatud lapse turvalisus (vajadusel ka lapse perest eraldamisega), pere vanemlike oskuste paranemine ning seeläbi laste heaolu. Vanema(te) ja lapse(laste) vaheline kontakt on toetatud ja juhendatud. Pere vanemlikele oskustele ja vanema-lapse vahelisele suhtele on antud hinnang ja edasised soovitusel (KOV-ile). Tulemuslikkust hindavad teenusekasutaja ja teenuseosutaja ning teenusekasutaja rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse KOV-i esindaja. Teenusekasutaja ja tema laste rahulolu teenusega ning teenuse mõju hinnatakse regulaarselt tema tegevusplaani ülevaatamise raames, mis võimaldab teha parendusi lähtuvalt inimese vajadustest.

Kvaliteedi tagamine	Teenuse tulemuslikkuse hindamisel lähtutakse teenusekirjeldusest ja Eesti sotsiaalteenuste kvaliteedijuhisest. Teenuse kvaliteedi tagamiseks rakendatakse sisehindamise protsessi: üks kord kahe aasta jooksul viiakse läbi teenuse enesehindamine kvaliteedijuhise kriteeriumite alusel, milles võetakse arvesse ka teenusekasutajate ja teiste huvigruppide tagasisidet, hindamise tulemusena planeeritakse ja viiakse ellu parendustegevused. Teenusekasutaja tagasiside Teenuse kvaliteedi tagamiseks palutakse kõigil teenusekasutajatel teenuselt lahkudes anda teenuse kohta tagasisidet, mille kokkuvõte avalikustatakse üks kord aastas teenuseosutaja kodulehel. Lisaks on teenusekasutajal õigus esitada omapoolseid ettepanekuid teenuse parendamiseks pöördudes suuliselt või kirjalikult teenuseosutaja poole (kirjalikult on võimalik pöörduda ka anonüümselt - teenuseosutaja kodulehe kaudu). Lisaks küsitakse üks kord aastas tagasisidet aasta jooksul teenusel viibinud teenusekasutajate KOV-ide lapse heaolu spetsialistidelt. Kaebuste menetlemine Kaebuste menetlemisel lähtutakse teenuseosutaja kaebuste ja ettepanekute esitamise ja menetlemise korrast. Inimene, kelle õigusi on teenuse saamise menetluses rikutud, võib esitada vaide Tallinna Linnavalitsusele 30 päeva jooksul alates vaidlustatavast haldusaktist või toimingust teada saamisest. Inimene, kelle vaie jääb vaidemenetluses rahuldamata või kelle õigusi on vaidemenetluses rikutud, võib pöörduda kaebusega halduskohtusse. Tugikodus viibival lapsel on õigus kellestki sõltumata võtta ühendust last kasvatava isiku, KOV-i lapse heaolu spetsialistiga ja õiguskantsleriga ning esitada neile tugikodu tegevuse kohta arvamusi ja kaebusi. Samuti võib laps iseseisvalt ja sõltumatult esitada arvamusi ja kaebusi teenuseosutajale. Vastavad kontaktandmed on teenusel olevatele lastele kättesaadavad. Kõik teenuseosutajale esitatud arvamused, ettepanekud ja kaebused registreeritakse ja nende esitajale antakse asjakohast tagasisidet vastavalt teenuseosutaja kehtestatud korrale. Järelevalve Tallinna linnas osutatava sotsiaalteenuse üle teeb järelevalvet ja nõustab teenuseosutajat Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet. Järelevalvet teevad ka Päästeamet ja Terviseamet.
----------------------------	--